

29 ee) 31.
28
DUBIORUM PHILOLO-
GICORUM

EX E S A I A
SELECTORUM
TRIAS,

Quam
DEO AUSPICE,

Consensu Amplissimæ Facultatis Philosophicæ
in Celeberrima Universitate Wittebergenfi,

PRÆSIDE

VIRO Nobiliss. Amplissimo ac Excellentissimo

DN. AUGUSTO PFEIFFERO,

Lingg. SS. & Orientalium Prof. P. Extraord.

longè Clarissimo,

DN. Præceptore & Fautore omni observantia
cultu prosequendo

Publica ventilationi exponet

D. 16. Aprilis

In Auditorio Maj.

JOHANNES SCHRÖDERUS,
ROSTOCHIENSIS.

Ex Offic. Typogr. MICHAELIS Wende/
ANNO M. DC. LXX.

10 / 99

DUBIORUM PHILOSO-
GICORUM

EX FESIA

SELECTIONUM

TRIAS

DEO AUSPICE

Contentu Amphistitutis Facultatis Philosophice
in Celebratissima Universitate Witebergensi
PRESIDE

VIRO Nobili Amphistitico ac Excellentissimo

DN. AUGUSTO PFEFFERO

Magg. SS. & Orientalium Prof. P. Bartschi

long. Christiano

H. M. Professor & Rector curio obervantia

in Witebergensi

Publica oratione exponet

D. 16 Aprilis

in Auditorio Maj.

JOHANNES SCHROEDERUS

ROSTOCKENSIS

Ex Offic. Typogr. MICHAELIS BUCHER

Anno M. DC. LXX

יהוה האומר
עיוני

DUBIUM PRIMUM.

Quomodo Es. VIII. verba versus 20. ultima (אשר אין לו
שחר) cum precedentibus cohaereant?

§. 1.

Non excedemus orbitas Philologi, nec im-
mittemus falcem nostram in messem
Theologorum, quam hic exhibuit largis-
simam Theologus πικρῶν αἰσάξιν & ἄλλων B.
D. Job. Georg. Dorscheus in Disputatione su-
per hunc locum de infallibili veritatis divina testimonio, quæ
in Pentadecade prima est. Nunc modò dispicere lubet,
quis nam sit verus ultimorum verborum cum preceden-
tibus nexus & sensus Grammaticus?

§. 2. Ubi ante omnia sciendum est quosdam τὸ ἴη re-
ferre ad rem vel doctrinam, alios ad personam. Ex illis pri-
mo loco nominandi videntur LXX. Seniores quorum hoc
interpretamentum est: νόμον γὰρ εἰς βοῦθῆσαν ἔδωκεν, ἵνα εἰπω-
σιν ὡς τὸ πῆμα τὸ τοῦ, περὶ ἧ ἔστι δῶρα, δέναι περὶ αὐτῶν i. e. Legem
enim in adiutorium dedit, ut dicant non sicut verbum hoc, pro
quo non est munera dare. Cujus versionis subobscura B.
Hieronymus Comm. in Es. hanc censuit esse sententiam:
Deus Judæis legem in adiutorium dedit, ad eò ut non dicant gentes
ad sua oracula fugientes sicut verbum hoc, quod adiutorii loco Ju-
dæis datum est, quod verbum cum gratis datum sit, gratis accipien-
dum est, nec licet pro eo munera offerre. Eidem versioni suas
commentationes superstruxere Origenes Hom. 7. in Es. p.
108. Cyrillus Alexandrinus h. l. p. 106. Basilus M. T. 4. Op.
Com. in Es. p. 445. Interim quid senserint LXX. nec ne, quid-
ve eos ad istam versionem moverit, nostrum non est
pronunciare, id tantum scimus, eos à fonte aberrasse,

▲

Quod

Quod si שחר pro שחר acceperint, lusciosos in vertendo
 fuisse oportet. Nec infreqvens hæc ipsorum ἀβλεψία est,
 uti ostendit Hottingerus thes. Phil. l. 1. c. 3. f. 3. qv. 15. In eo-
 rum tamen vestigia pedes incauti posuere Syrus &
 Arabs. Ille vertit: לנמוסא ולסחרותא דלא נאמרון איה מרתא
 : הדיא דלית למתל עליה שחרותא : h. e. *Ad legem & testimo-
 nium, ne dicant juxta sermonem istum, pro quo non est offerre
 munus.* En ipsum שחר pro שחר! Arabis translatio in
 Opere Anglicano ita redditur: *Nam legem dedit eis in auxilium,
 quo minus dicerent, Nihil par est huic sermoni, pro quo nullum
 par munus offerri potest.* Qui autem Græca simul & Ara-
 bica intelligit, videbit Arabem κατὰ πόδα τὰς ὁ secutum
 esse.

§. 3. Porro ad doctrinam Pythonicam אשר לו referunt
 aliàs Judæi propemodum omnes. Et sic non pauci ver-
 bis לתורה ולתעודה sequentibusve jurandi vim in esse pu-
 tant. Ita R. Dav. Kimehi ad b. l. שבועה / לתורה ולתעודה /
 כאדם האומר בתורה יהיה כך וכך / וכן אם לא שבועה / כמו
 אם לא שויתי ודוממתי / והרומים להם / יאמרו אלהי שאמ /
 זכי יאמרו אליכם / תדעו באמת כי כן יאמרו אליכם כדבר הזה
 אשר אמרתי וזה דבר אשר אין לו שחר / פירוש אורה כלו / אין
 לתורה i. e. *Verba להם שום טעם ודבר חשוך ואפל הויה.*
*continent juramentum, uti cum homo ait: Per legem erit
 sic vel sic! Ita & vocula אם לא juramentum inferunt, sicut illic
 Pf. 131. 2. Si non composui & fedavi &c. in q̄ locis similibus.
 Scilicet dicent, quos innui; cumq̄ dixerint ad vos, sciatis reverà,
 quod ita dicturi sint juxta verbum hoc, quod dixi, nimirum ver-
 bum, cui non est aurora, i. e. lux, q. d. non est eorum verbis quic-
 quam sensus, utpote obscuris & caliginosis.* Non dissentit R.
 Sal. ben Melech b. l. neq; rejicit istam glossam Don Isaac
 Abravanel, cujus Comm. ad b. l. f. 22. c. 3. circa med. hæc ver-
 ba sunt: נשבעה נביא שלי יאמרו להם האוכו / והודעונו שזכר
 כי אם דבר שאין לו שחר ולא אור לפי שהקוסמים לא יאמרו
 דבר

דבר כבוד כי אמר צלמות ולא סדרים ומאמרים מסומקים
ומאמר אמר לא הוא מענין שבוע/ כמו אמר לא שויתו ודומתו
לתורה i. e. *Potest & illud לתורה*
accipi per modum juramenti, ut juret Propbeta, quod
non dicturi sint illis Pythones & Arioli, quos commemoraverat,
nisi id cui non est aurora neq; lux, quoniam divini non loquuntur
verba perspicua, sed meras tenebras & ἀταξίας sermonesq; ambi-
guos. Cæterum dictiones לא אמר juramenti esse patet è Ps. 131.
2. & Es. 14. 24. Ex Ebræis idem hausit Fr. Varablus in notis
b.l. Vel per legem & testimonium: si non dicturi sint talia quibus
non est sensus communis. i. e. Tam verum est fore, ut aliqui è po-
pulo consulant divinos, quàm vera est lex: dispereamq; (apage
verò ejusmodi formulas: ἐκὰς ἐκὰς ἔσε βέβηλοι) nisi futuri
sint aliqui in populo DEI tam stolidi, ut aliquos sint hortaturi ad
consulendum divinos, quæ res sensu communi caret. Ita Pagni-
nus: Per legem ipsam & ad testificationem Deum testor, si non di-
cturi sunt juxta verbum hoc de requirendis mortuis, in quo tamen
nec tantillum est lucis. Quibus addatur Marc. Marinus in ar-
ca Noe.

§. 4. At R. Abr. Aben Esra illud commentum rejicit &
לתורה ל' exponit Propter. Verba ejus sunt: /
ולתעורה הלמד כמו אמרו לי אחי הנה בעבו/ תורת הנבואה כי
עוד יאמרו כדבר הזה לא נשמע כי הוא כלולה שאין לו שחר
והטעם לא תצא תעלום/ לאור/ ויש אומרים כי טעם לתורה
& c. Lamed לתורה h. e. שבועה וכדבר הזה לא ראינו במקרא
accipitur hic, uti Gen. 20. 13. Dic mei gratia, frater meus est,
b. m. Propter doctrinam Propbetia, si porrò dixerint juxta ver-
bum hoc, non audiemus, quia est instar noctis, cui non est aurora,
i. e. non producit abscondita in lucem. Quidam ajunt לתורה ha-
bere sensum juramenti, at hujusmodi jurandi formulam in tota
SSa. non vidimus. Rectissimè, quod ad posterius. Nec n.
quisquam produxit locum, ubi ל' sit particula jurandi.

A 2

Conf.

Conf. & Hakspernius Not. P. II. p. 563. Nec tamen AbenEsra citatus locus nostro est similis. Alii vertunt: *De me. Si exponas: Mei gratia, sage mir zu Gefallen/phrasis personæ, non rei convenit.*

§. 5. Sunt & qui ל' ad doctrinam referant, & ל' א' divellant à sequentibus vertantq; *sin minus*, quasi sit concessio indignantis & disperantis hoc sensu: *Legem & Testimonium consulunto; sin minus, dicant secundum verbum istud, cui non est aurora q. d. credant illi suo damno, quia sic volunt.* In hanc sententiam exponunt Piscator b. l. B. D. Glasius *Phil. sacr. p. 1217.* & Sixt. *Amama Antib. l. 4. p. 635.* Castalio ל' א' exponit *aliogvin h. m. Aliogvin ea dicent illi, in quibus nibilerit aurora.* At hos vel sola accentuatio refellit. Cum enim ל' א' habeat Ministrum *Mapach* (non *Jetif* *απολικον* juxta τὸν δεινα) à sequentibus in sensu divelli nequit.

§. 6. Alii ל' א' capiunt *interrogative* pro ל' א'. Ita Abravanel exponit: *לא תדרשו אל האובו ואל הודעונים אבל דרשו לתורה ולתעודה שלא יחסר כל בה ואם תשמעו אל המצפצפים והמהגים והמסיתים והמדיחי/ ההם האם לא יאמרו לכם כדבר הזה אשר זכרתי שאין לו שחר ולא אור כי הוא דבור אפל וחשוך ירמו לומר שהיו אומרים דרשו אל האובו/ ואל הודעונים i. e. Ne requiratis Pythones atq; Ariolos, verum requirite legem & testimonium. Quod si v. aures substringatis illis pipionibus & musitantibus & impostoribus & seductoribus, annon vobis loquentur juxta tenorem verborum, quæ commemoravi, cui non est aurora neq; lux, nam oratio talis solet esse Tenebricosa & obscura. Innuit quos sine dicant: Requirite Pythones & ariolos, sc. animo seducendi. Abendana sic: וכי יאמרו אליכם האנשים המצפצפים והמהגים דרשו אל האובו / וגו' לתורה ולתעודה דרשו אשר לא יחסר כל בה האם לא יאמרו לכם כדבר ולתעודה דרשו אשר זכרתי שאין לו שחר. Et si dixerint ad vos homines illi pipientes & musitantes, Requirite Pythones & ariolos & c. vos legem*

legem & testimonium requirite, cui nihil deest, annon dicant (dicant) vobis juxta tenorem verborum memoratum, cui non est aurora. Operæ pretium fecissent, si loca ostendissent, ubi לא אמ inchoet quæstionem.

§. 7. Porro, qui verba אשר אין לו שחר ad personam referunt, nec ipsi idem sentiunt. Quidam censent respici ad *Deastrum*. Ita *Midras* citantibus *Raschi* & *Kimchio b.l.* אין לו שחר על עצמו אין מזרח ארץ השחר שהרי עינים לו : Non est ipsi aurora : *Scipsum non illuminat aurora, nam oculos habet, & non videt, qui illustraret alios?* Huc reducunt illam *Jonathanis* versionem : כדון תימרון להון ולאור יתא דאתיהובת לנא ולסדרו : אנחנא שמעין אלא תגלון לביני עממיא ויימרון לכון כפתגמא הרין : Quam sic præeunte *Aria* Angli reddunt: *Sic dicetis eis: Legem, quæ data est nobis in testimonium, audivimus. Nisi transmigraveritis inter populos & dixerint vobis juxta verbum hoc: jam non erit ei, qui inanè surgat & requirat illud. Folia Sibyllæ audivimus. Jonathæ hic sensus esse videtur: Ita dicetis illis: Ad legem quæ nobis data est & ad testimonium nos attendimus. Sed deportabimini inter populos dicentq; vobis juxta verbum hoc, tum non par est ut ullus expetat aut requirat illud. Cæterum Raschi ad *Deastrum* hoc modo refert: לתורה ולתעורה / זו תהא תשובתכ / שתשמרו את התור / כמה שנ / למעלה צור תעורה חתום תורה ולא תאמינו לדבריהם אם לא יאמרו כדבר הזה אשר אין לו שחר / מאחר שתשיבו לו תשובה זו תראו ותשמעו אם לא יהיו מודו / כשרי / שבהם לדבריהם ויאמרו כדבר הזה אמת אשר אין לו לאלוהי h. e. Ad legem & testimonium. *Ista nimirum erit responsio vestra, quod custodiatis legem, quomodo supra dictum erat v. 16. Liga testimonium, obsigna legem, neq; credatis verbis ipsorum, si non dicant juxta verbum hoc quod ei non est aurora: i. e. ex quo regesseritis hoc responsum, videbitis & audietis, annon approbaturi**

DUBIUM SECUNDUM.

Quomodo Es. XVI. 1. vox כר sit exponenda?

§. 1.

Tot sententias hic videre est, quot capita. Quidam oculis non satis rectè usi videntur. Alioquin certè *Syrus* pro כר non legisset בר. Ita enim vertit ועל שרפא דארעא : *super reliquam verò terram mittam filium principis terra.* Et cœcutiisse oportet rgs ó si eorum prima translatio est, quam *Codices Sixtini, Basilii & Cyrilli* exhibent : *Mittam óc égratò quasi replitia super terram* : unde & *Arabs* : ומשל מלך : *Casp. Sanctius & Corn. à Lapide b.l.* conjectant LXX. pro כר מושל ארץ legisse כרמש לארץ. Ast malè legisse testantur omnes *Ebræi codices.*

§. 2. Quibus religio est מן גאמון ונעוץ, in varias tamen scinduntur partes. *R. Jona*, uti adducunt *R. Dav. Kimchi r. כר* & *R. Jac. Abendana b. l.* פורש שלחו כר מושל ארץ בן הגמל ונקרא מושל ארץ מרוב מרוצתו וקלותו והנעתו *incellexit camelum juniorem, qui vocetur dominator terra ob excellentiam cursus, velocitatem & facultatem perveniendi ad loca, quò tendit.* Consentit *Aben-Esra כר* esse *camelum*, sed negat מושל ארץ ejus esse epitheton : שלחו כר / מן ממיני הגמל שירוצ מנרת הכרי : והרצוים ויש אומרים כי מושל ארץ יתואר הכר בעבור שסיעתו באר / גדולה מכל פסע והנכון להיות כר סמוך כי לא : i. e. *est species camelorum cursu pollens ex 2. Reg. II. 19.* Quidam ajunt ejus epitheton esse מושל ארץ quod *cursus ejus sit omnium velocissimus in terra, sed potius constructum b. l. videtur, cum vix reperiat nisi apud magnates.* Sed nondum probatum est כרי 2. Reg. II. esse camelos : primores plerique & ceu gregis antesignanos exponunt. Nam quod alii vocem ex כרתי decurtatam ajunt, jejunum videtur.

§. 3. Quo-

tant & tentent num gratiam in oculis superioris acquirere pos-
 sint. Id quod fortè longius petiit cuiquam videri
 queat. B. Lutherus & Arias מושל exponunt in Vocati-
 vo, non incommodè, nisi diversitas numeri מושל & מושל
 obstaret, quanquam & hæc quodammodo excusari queat.
 Imò analogia lingvæ facilius admittit, ut מושל expo-
 nas in Vocativo, quam cum Clario, Grotio aliisque in
 Dativo, nam ad vitandam confusionem signo opus es-
 set & h. m. vox כר accentum Dominum posceret, quæ
 Servum habet.

§. 7 Ut nostram sententiam breviter exponamus, כר
 optimè per *agnum* collectivè, sequens autem מושל ארץ
 כר per ministrum arctissimè junctum in genitivo, cum
 Pagnino, Junio, Glasio aliisque transferri videtur, ut sen-
 sus sit: *Mittite* (Moabitæ) *agnum* seu agnos (nomina enim
 talia pro specie & individuo sumi possunt) *dominatoris*
terra i. e. qui dominatoris terræ, καὶ ἐξοχλῶ Israeliticæ,
 sunt vel ipsi jure debentur. Scilicet Moabitæ olim Da-
 vidi pro pace & tutela tributarii facti erant 2. Sam. 8. 2. &
 de certa summa agnorum (כר מן אלה כרים à sing. כר)
 & arietum Regibus Israeliticis usque ad tempora Acha-
 bi à Moabitis pensâ narratio luculenta extat 2. Reg. III. 4.
seq. Itaque Moabitæ jure tributarii fuissent Ezechia, licet
 non esset Rex Israel, tum ut hæredi Davidis, tum quod
 Rex Juda olim cum Rege Israel rebelles Moabitas com-
 pescuisset & quasi pro una persona stetit 2. Reg. 3. v. 7. f.
 Hinc agni non tam sacrificiales (uti Oleastrius aliique
 volunt) quam tributarii nunc poscuntur, idque non sine
 quadam ironia, quam benè declarasse videtur Henr.
 Mollerus ad b. l.

§. 8. Consentiant in capite causæ plerique Judæo-
 rum, quorum nunc suffragia addere lubet. Raschi ait:

B

ל

אל תתגאו בגאותכם הלא ידעתם שמושל ארץ שלכם
משע מלך מואב במלכים הורה נוקד והשיב למלך ישראל
מארה אלף כרים שלח אותו כר המושל שלכם מסלע
ברת ציון מדבריה אל הר ברת ציון
*Ne efferatis vos tantopere, anne-
nostis, quod dominator terra vestra (atque hoc epitheton ad
Ezechiam referendum erat) Mesa Rex Moab in libro Regum
dicatur pecuarius & pependit regi Israel centena millia agnorum,
misit istum agnorum numerum dominator vester è petra deserti
ad montem filia Zion. Luculentius R. David Kimchi:*
שלחו כר / כלומר אותן כרים ואלים שהייתם שולחים למלך
ישראל למס ומרדתם בו הורה לכם לשלוח אותו מס ולו
בארה אליכם זאת הרעה אם תעשון כן ואמ' מסלע
מדבריה שהיא עיר ראש מלכות מואב / ואמר על הר
ברת ציון שהוא ראש ממלכת ישראל / ואחר שלח הורה
מלך בשמרון הורה לכם לשלוח לציון למלך יהודהוגו /
*Mittite agnum i. e. agnos istos & arietes quos mittere soleba-
tis Regi Israel pro tributo & deinde rebellastis contra eum, nunc
tributi loco mittere debetis, quod si feceritis, effugietis immi-
nens malum. Ait verò: è Petra deserti i. e. metropoli Moabi-
tidis, & addit: ad montem filia Zion i. e. metropolim regni Israeliti-
ci, quoniam autem non amplius est rex Samaria, oportet vos mit-
tere ad Zion regi Juda & c. Accedat doctiss. Abravanel ad b. l.
f. 32. c. 3. circa medium:* ותתן נכון לפרש שאמר למואב למרה
תתגאו המואבים הלא ידעתם שמושל הארץ שלכם
הורה נוקד והשיב למלך ישראל מארה אלף כרים בכל
שנה ומפני שהתגברתם והתגאותם בעצמיכם מרדתם
במלך ישראל ולכן נתתם לו מס ועתה שבארה עליכם
השפלורה תחזרו לשעבודכם ואף שאין עוד מלך ישראל
שלחו אותו כר למושל ארץ יהודה שהורה חזקיהו מסלע
מדבריה שהיא ראש מלכות ארם אל הר ציון שהיא
ראש

• יהודי / ותהיו נכנעים אליו •
Meliùs ita exponas,
quod dicat Propheta ad Moabitas : Quid effertis vos, ò Moabi-
ta, nonne nostis, quod Dominus terra vestra sit pecorum dives
& solitus pendere Regi Israel centena millia agnorum quotannis,
sed quoniam iurvaluistis & extulistis vos, factum, ut rebellaretis
contra eum vestrà sponte nec daretis ipsi tributum, at jam dum
rursus humiliamini, redeatis ad obsequia vestra, & licet non ex-
tet amplius Rex Israel, mittite agnos illos Domino terra Juda,
Hiskia, è Petra deserti metropoli Aram ad montem Zion metro-
polin Jude & submitte vos ipsi. Conferatur & Abendana,
qvi ad b. l. R. Josephi Kimchii vestigia legit. Denique
cuius patet aditus ad interpretes Christianos ὁμοψύχως
Brentium, Osiandrum, Clarium, Mollerum, Junium,
Calvinum, Piscatorem, Grotium aliosqve. V. & Glasius
Phil. sacr. p. 1165. & Sixt. Amama Antib. Bibl. l. 4. p. 666. f.

DUBIUM TERTIUM.

Unde אריאל Es. XXIX. 1. dicatur ?

§. 1. Vox אריאל ex ארי *leo* & אל *Deus* est composita.
 Bis nim. 2. Sam. XXIII. 20. & 1. Par. XL. 22. de leonibus usur-
 patur. Dicitur enim Benaja filius Jojada percussisse,
 אריאל מואב *duos Ariel Moab*, & mox alium leo-
 nem in cisterna tempore nivis, ubi aliàs leones famelici &
 ferociiores, ut Petrus Martyr monet. Jonathan explicat
 אריאל מואב *duos heroes Moab*, q. d. leonino animo
 præditos. Consentunt Raschi ad 1. Par. 11. Kimchi ad
 1. utrumq. Sal. ben Melech ad 2. Sam. 23. ait: כנר הגדולים
 והגבורים באריאל כיהארי גדול וגבור וחזק בחיורת וכן
 מלת ארל הויה לשון תוקף וחזק כמו יש לארל ידו
Nominat viros ma-
gnos & fortes Ariel ; leo enim est magnus, fortis & robustus

inter animantia, & vox אר itidem notat fortitudinem & robur,
ut Gen. 31. 29. Itaq; vox ex אר & אל conflata est. Alii cen-
 sent אריאל inferre duas munitissimas arces. Ita
 R. Levi ben Gersom *ad 2. Sam. 23.* הנה המגדל החזק יקרו
 אריאל ולזה נקרו בירת המקדש אריאל והרצון בו שהוא
 חכה אנשי המגדלי / החוקי / ההם שהיו במואב והמלך
 מורכברת מארי ומאר וענינו ארי תקיף כי הארי הוגת רב
 הגבורה ואפשר גם כן שהיה בהם צורת אריה
Arx munita vocatur Ariel,
unde & templum Ariel dicitur. Innuitur verò hic, quod Be-
 najà eos occiderit, qui munitas illas arces Moabiticæ tenebant.
Vox est composita ex אר & אל venitq; exponenda: Leo for-
tis, leo enim fortitudine excellit. Potest & fieri, ut in arcibus
illis depicta fuerit figura leonis in fortitudinis symbolum. Ve-
 rum אריאל hic duo immanes leones sunt, nec causa est,
 cur à propria significatione recedamus, maximè cum è
 vestigio de alio leone caso subjiciatur narratio. Quum
 autem אל in tali compositione non adjectivum fortis, sed
 nomen DEI esse soleat, non absurdè vertes leones DEI
 i.e. omnium fortissimos & testes potentia creatoris.

§. 2. Aliàs אריאל (unde & *aram* dici nimis patienter
 credit Greg. Francus *Lex. S. p. 352.*) *Ezech. XLIII. 15. 16.* de
 altari Ezechielis vel saltem ejus summâ parte adhi-
 beri certum est. Ubi solliciti sunt interpretes, quare
 altare dicatur אריאל. Quod B. Hieronymus notavit
 אריאל (q. אוריאל) *illuminationem DEI* significare posse,
 id analogia lingvæ non patitur. Elumbe autem est,
 quod præcunte Ariâ C. à Lapide *in Es. p. 260. & in Ezech. p.*
1226. inter alia exponit *maledictionis Arietem*, quod in al-
 tari arietes pro maledictione offerrentur &c. *κατὰ ῥητόν*
 אריאל *leonem DEI* sonat. Rationem è veteribus hanc
 red-

reddunt Raschi ad Es. 29. 1. Kimchi ad Ezech. 43. R. Sa
 ben Melech ad locum utrumq., Abravanel ad Ezech. f. 213. c. 4.
 לכו שהאש הקרוי שה הורדרה מן השמים היתה רבוצה כן
 כדור quod ignis sacer cœlitus delapsus in illo recubuerit instar
 Leonis. Cœterum de igne sacro hæc tradunt Talmudici
 in Joma c. 1. in fine f. 21. c. 2. האשה דברים נאמרו באש של
 מערכה רבוצה כארי וברה כחמה וישבה ממש ואוכלה
 לחין כיבשין ואיננה מעלה עשן . . . רבוצה כארי והתנוא
 אמר ר' / חנינה סגן הכהנים אני ראיתה ורבוצה ככלם
 ולת קשינה. כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני
 Qving, res dicuntur de igne strais lignorum (in altari:) Recubabat sicut
 leo, purus erat instar solis, continebat aliquid solidi, consumebat
 humidam pariter & arida, deniq; nullum emittebat fumum. Post
 pauca: Quomodo dicitur Recubuisse sicut leo? Annon traditio
 extat, quod R. Chanina antistes sacerdotum dixerit: Vidi eum
 cubantem instar canis? Sed id facile solvitur. Illud (de leo-
 ne) intelligendum est de templo primo, hoc (de cane) de templo
 secundo. In Captbor vapherach f. 70. 2. ex libro Torat hao-
 lab p. 3. c. 2. ista analogia ignis sacri ad leonem & canem
 non è forma, sed constitutione æstimatur, & dicitur,
 quod in templo primo, ubi multi viri pietate excellen-
 tes fuerint, היתה רובצת כארי הדורס ואוכל ומזונו מצוייה
 cubuerit ignis instar leonis discerpentis, devorantis & alimento
 abundantis, in templo verò secundo, seculo piorum mi-
 nus fertili, cubuerit ככלב רל דלה וענייה ממזונותיה instar
 canis i. e. tenuis & alimenti indigus. Conf. CL. Buxtorffius
 Exerc. ad Hist. ignis sacri c. 2. p. 245. Villalpandus inter alia
 rationem hujus appellationis captat è sculpturis Cheru-
 binorum adeoque partim, ex hypothesi ipsius, leonis,
 circum altare, & quod leonina crura pro pedibus habe-
 ret. Corn. à Lapide ad Ez. p. 1226. causam reddit, quod
 B 3 Deus

Deus in altari ceu leo excubaret ad tutelam suæ urbis & gentis. Oecolampadius *ad Es. 29.* hanc dat inter leonem & altare analogiam: sicut leoni mane & vesperi datur agnus vel vitulus, ita & in altari manè & vesperi offerebatur agnus. Nobis videtur leoni altare holocaustorum conferri commodè posse, quod instar immanis leonis devorantis prædam, absumeret victimas innumeras, earumque sanguine maderet. Cum verò hoc fieret ex divino instituto, hinc אֱלֹהֵי אֲרִי *Leo Dei* dicebatur. Qui adjectione אֱלֹהֵי אֲרִי excellentiam innui dicunt, ferendi sunt, si non πρῶτος, sed ἐπομύσως intelligant. Conf. Lyranus, Brentius, Vatablus, Sanctius, Osiander, Junius, Piscator, Vinar. Belgæ aliique *ad Es. 29.* Glasius *Pbil. S. p. 1277.*

§. 3. Devenimus nunc ad locum *Es. XXIX. 1.* ubi אֲרִיאל alii pro altari, alii pro templo, alii pro urbe accipiunt. Pro altari Jonathan, qui transfert: מִבְּחַיִּים מִבְּחַיִּים וְיִשְׂרָאֵל בְּרֵךְ רֹדֵד *Ve altari altari edificato in urbe, in qua habitavit David &c.* Pro templo Talmudici (quorum sententiam non improbant Raschi & Kimchi *b. l.*) qui hanc suppeditant rationem *in Middot. cap. 4. Misn.* וְהֵיכָל צָר מֵאַחֲרָיו וְרוּחַב מִלְּפָנָיו וְרוּמָהּ לְאָרִי שֶׁנֶּאֱמַר הָיָה אֲרִיאל קָרִיב חֲנֵה רֹדֵד מִן הָאָרִי צָר מֵאַחֲרָיו וְרוּחַב מִלְּפָנָיו. *Templum erat Augustius à posteriori, sed latius ab anteriori referebat q̄ leonis figuram, uti dicitur: Væ Ariel Ariel &c. Quomodo se habet leo? Est arctior s. gracilior à posteriori & latior ab anteriori, ita & templum.* Conf. Villalpandus *T. 2. p. 298.* licet non desint, qui istam templi faciem negent, ut monet L'Empereur *ad Middot p. 168.* Aliàs plerique pro urbe capiunt, nec tamen consentiunt, cur illa אֲרִיאל dicatur? Quidam, referente Glasio *pag. 980.* sic dici volunt, quod ad tribum Juda ex parte pertineret, cujus insigne leo censetur ex *Gen. 49. 9.*
Aben

וְשֵׁם אֲמָרִים שֶׁנִּקְרָאתָ כֵּן בְּעֵבֶר שְׁמוֹלָה אֲרִי־לֵוֹ
quosdam velle, urbem sic vocari, quod ejus sidus esset leo, sed ad-
dit רחוק וְזוֹּיָהּ hoc longè petitum seu alienum esse. Muscu-
lus h. l. ita Jerusalem vocari ait, quod ferox fuerit adversus
Deum & prophetas illius quos truculenter occidit, perinde ac si
leo agnum inveniat in deserto: q. d. non es עֲרִי־לֵוֹ urbs DEI,
ut videri vis, sed אֲרִי־לֵוֹ leo DEI &c. B. Lutherus T. 3. Jen.
Lat. f. 356. ad h. l. eleganter notat Jerusalem antè fuisse
אֲרִי־לֵוֹ Leonem DEI activè i. e. vincentem per Deum,
nunc, dici passivè & objectivè leonem DEI i. e. oppugnan-
dum & vincendum à DE O.

§. 4. Veruntamen citra aliorum præjudicium ab al-
 tari, à quo præcipuam excellentiam habebat, & nomen
 immediatè adeptam urbem putamus. Non malè Abra-
 vanel *b. l. f. 47. c. 1. circa med.* וְקָרָאתָ אֶת יִשְׂרָאֵל אֲרִי־לֵוֹ
 שהוא שם המזבח וכן קראתו יחזקאל ומהאריאל ומעל-לֵוֹ לפי
 שהיה ירושלם בקדושתו במזבח (*Exerc. p. 244.*)
 שהיה ירושלם בקדושתו במזבח (*legit & sensum turbat*
 בהיותו עם אלהיו ורכן אמר כנגדה קרית חנה דוד כי הוא
Appellat Israelitas Ariel, עבר אתה / ככל לבבו ובכל נפשו:
quod est nomen altaris, quod ita vocavit Ezechiel c. 43. Nam Je-
rusalem per altare Domini vigeat in sanctitate sua & erat forti-
tudine & potentiâ suâ leo, dum adbareret Deo. Et hoc respectu
additur: Urbs ubi castra metatus est David, hic enim to-
to pectore Deum coluit. Hinc, quod v. 2. dicitur לֵוֹ הָיְתָה לִי
אֲרִי־לֵוֹ Et erit sc. Ariel mihi sicut Ariel, ita capiendum est:
 Urbs, quæ ab altari nomen gerit, ipsi reverà reddetur
 similis, dum non minus hominum sanguine madebit,
 quàm altare victimarum. *Conf. v. 6. & f.* Rectè Jonathan
 ואעיר לקרתי ומרבחתי בה ותהי צריתי: וריקניתי ותהי מכפתי קרמי רם קטילין כאקפור מרבחתי
 רם נכסתי קורשיתי ביום / דחגתי סחור סחור
 Et

Et coangustabo civitatem in qua est altare & erit vastata & inanis, & circumdabitur coram me sanguine occisorum, sicut circumdatur altare sanguine sacrificiorum die festo circum circa. Nec malè sensum declarat R. Sal. ben Melech b. l. אנו אעשר את העיר כמו המזבח שזורקין עליו הדם כן תהיה כל העיר מלאהדם שיהרגו אותם בשוקים וברחובות Ego faciam hanc urbem sicut altare, quod conspergunt sanguine, ita & tota urbs plena erit sanguine, occident enim eos in vicis & plateis: hoc est quod ait: Et erit mihi sicut Ariel. Tantum est.

ADDITAMENTA.

I. שוטפור Exod. XIII. 16. Deut. VI. 8. & c. XI. 18. Talmudici Sanhedr. f. 42. Menach. f. 34. Raschi aliiqve componunt ex שט & פרה, quorum illud in Europa hoc in Africa significet duo (unde Judæi extruunt quatuor domunculas seu cellulas suorum תפלין של ראש) R. Menachem ap. Raschium deducit ex נטף stillavit seu prophetavit, ut notetur דברור Schindlerus à טפה plaudere: Munsterus in Ex. 13. & Mayerus Phil. S. l. p. 129. vocem ajunt Ægyptiam esse & vertendam per מראור conspicienda: sed rectius etymon repetitur ex Arabismo, ubi טאה est circumdedit, unde & Chaldæum טוטפתנה Tiara, Armilla, ut sensus sit: Et erit sc. ritus azymorum, imò tota lex Deut. 6. 8. veluti signum seu sigillum in manu tua, ad perpetuam memoriam, ut Es. 49. v. 13. & sicut tiara, seu ornamenta capitis, quæ in fronte gestas, versetur semper ante oculos tuos.

II. פרתמוי Dan. l. 3. Est. I. 3. quidam corruptum censent ex ομόμοι i. e. ὁμόμοι, qui Curtio cognati Regis, Xenophonti συγενεῖς τῶ βασιλέως sint: Junius deducit è Gr. ἠρατοί, cui astipulatur Mayerus Phil. S. P. II. p. 188. Alii à פרה, quod tractus circa Euphratem capitanei essent, ut

ut Schindlerus ait. Non mala est conjectura Hottin-
geri *Smegm. Or. p. 77.* derivantis מרתמם ex Pers. כתר
par *altus, magnus, & ירו Spiritus* quasi heroas magnani-
mos dicas.

III. μάγοι, *Matth. II, 1.* non dicuntur à Gr. μέγας, quod sc.
μέγαλι dicerent: nec à μέγισ tripus (juxta quosdam ap.
Lud. de Dieu *ad b. l. p. 3.*) nec (ut Salmasius conjecit) à
Mog cognomine Zoroastris, unde sophum quendam
Μώχου celebrem narrant: neque à Magog, juxta Cedre-
num: Nec ab Ebr. מעו robur, nec ex מהגו quasi מהגו
(v. L' Empereur *ad Middot p. 176.*) nec à מגש innuit, juxta
D. de pomis ap. L. de Dieu *in acta p. 123.* neque à מגו
seu *curtis auribus* primi auctoris sectæ, teste AlFiruzabadio:
sed à r. Arabica gjasasa, ששח, gjasfa, *exploravit, exquisivit,*
quod rerum divinarum & naturalium scrutinio vacarent.
Conf. L. de Dieu *l. c. & App. p. 506.* Pokokius *ad Abulfar. p. 146.*
Hottingerus *Hist. Creat. p. 132.*

IV. Libertinorum nomen *Act. VI, 9.* Ægyptum esse qui-
dam censent à nomine Lubra, quod Synagogam editiore
loco sitam notet, unde Lubratenu sint ad Synagogam Æ-
gyptiam pertinentes. Ita Junius *ad Gen. 8. & Act. 6.* cujus
fundamenta de Λουβαρμεω Lubar examinavit Fullerus
Misc. l. 2. c. 1. Dieu putat rem facilè expediri posse, si ηγ
sequens non attendatur, quod non fecisse Syrum notat.
Tum innui quosvis Libertinos Judæos, quorum subji-
ciantur specialia nomina. At ηγ tolli non posse rectè
vir doctissimus fatetur. Per *Libertinos* itaq; rectiùs in-
telligas, qui à Romanis manumissi erant & patriam repe-
tentis habebant Collegium suum juxta alios. Recensentur
autem ut natio, quia Romana civitas appellatione
Libertinorum supponitur. Conf. J. Selde-
nius *de J. N. & G. l. 2. c. 5.*

SOLI DEO GLORIA.

C

Dum

Dum cupis implexos Esaiæ evolvere nodos,
Arduus ut labor est, sic honor amplius erit.
Johannes Meisnerus D.

Quæ SCHRÖDERE tuis huc usq; laboribus auges
Pignora, cum verno flore vivere parant:
En raros fructus! Oriens Tibi contulit illos;
Conferat hic opera munera magna Tue!

Id quod ἀναγκαῖως comprecabatur
Inquillino suo per dilecto
Christianus Trentschius,
P. P.

SCHRÖDERE, Linguarum artibus Sapiëntia
Scientiam dum jungis, optimè facis;
Ne barbarus tandem Philosophus, aut fees
Ineruditè doctus. Olim proderit
Didicisse Lingvas, quando sedulâ manu
Divina versabis salutis dogmata.

Præstantissimo Dn. Respondenti, Auditori
atq; Amico dilectissimo fac. raptim
Balthasar Stolbergius,
Græcar. Lit. Prof. P.

Est hodie studium Linguarum vilis alga,
Pristina barbaries sic sensim redditur orbi.
Queis meliore luto finxit præcordia Titan,
Sunt numero exigui, tandem vix sunt totidem quot
Thebarum portæ vel divitis ostia Nili.
Hos inter nostri non ultima portio Pindi
Censeris SCHRÖDERE, manent Te præmia mille.

Bona sœva sc.
Augustus Pfeiffer/LL. Or. P. P. Extr.

Ung. VI 17

ULB Halle 3
002 114 550

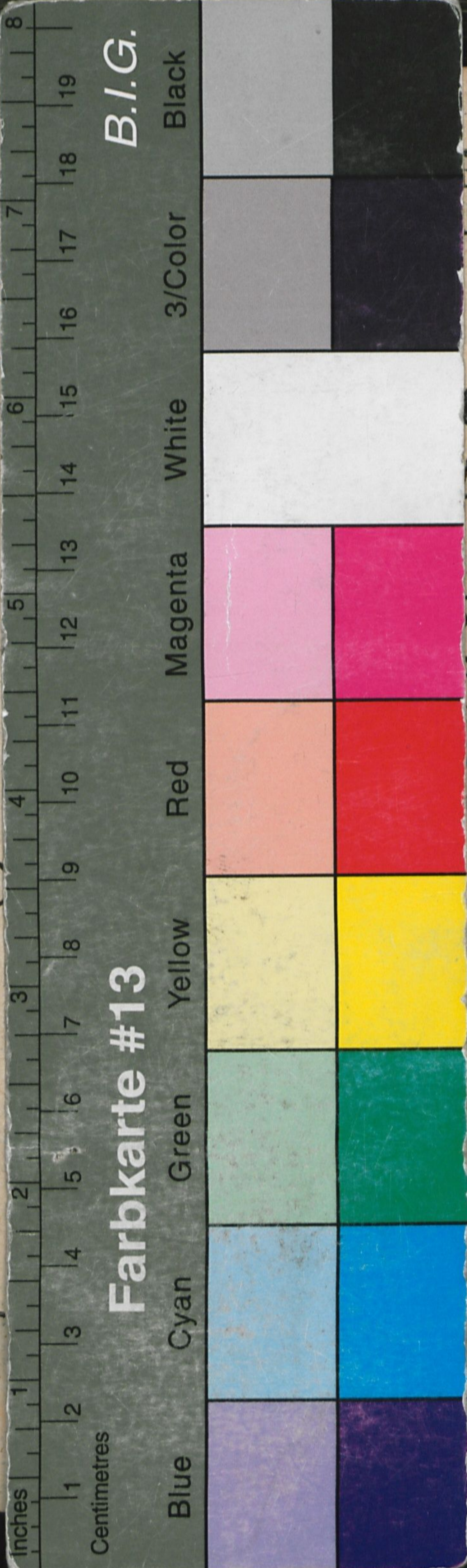
sb

T. 17-17

1078
1077

PHILOLO-
M

29 ee) 31.
28
A I A
ORUM
AS,

PIC E,
ultatis Philosophicæ
ate Wittebergenfi,
DE

o ac Excellentissimo
PFEIFFERO,

n Prof. P. Extraord.
simo,
ve omni observantia
vendo
ioni exponet
rilis
o Maj.

HRÖDERUS,
IENSIS.

CHÆLIS Wende/
DC. LXX.

